

Když politik promluví ve škole, rozvine se debata, zda je to přípustné. Předpisy je ze tříd navzdory rozšířené představě nevykazují. Jde ale o to, kdo si je jak vykládá.

Co je ještě vzdělávání, a co už je jen agitace

Před sedmi lety, v roce 2013, začaly z českých škol mizet portréty hlav státu, od rakouských dob neodmyslitelná součást učeben coby vyjádření respektu k muži v rámu. Nejdříve je ředitelé sundávali kvůli kontroverzní amnestii prezidenta Václava Klause, pak kvůli neméně spornému vystupování Miloše Zemana.

Se zavedením přímé volby prezidenta se Zemanův portrét (pokud na zdi zůstal) stal v jistém smyslu symbolem zpřítomnění politiky ve škole. Před očima studentů, včetně těch, kteří už mají volební právo, shodou okolností najednou visel portrét prezidentského kandidáta.

Rozruch to nebudilo, tradice byla silnější. Ale úvaha o prezidentském portrétu by mohla sloužit jako odrazový bod pro debaty, nakolik politika patří (či nepatří, jak zaznívá z úst kritiků) do škol. Ty Česko v letošním roce patrně čekají v hojnější míře: na podzim se konají volby do krajských zastupitelstev. Právě před volbami bývají stížnosti týkající se propagace politických stran, které řeší Česká školní inspekce, čtenější, jak potvrzuje náměstek ústředního školního inspektora Ondřej Andrys.

Příkladem, jaké emoce politici nejen na základních a středních školách budí, je plno. Hnutí Trikolóra se například před nedávnými volbami do zastupitelstva v jihočeských Strakonících snažilo, aby jeho předseda Václav Klaus ml. vystoupil na Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity. Vystoupení přiznaně avizovalo jako součást politického turné „Trikolóra jede“. Děkanka fakulty přednášku zakázala.

DOJÍT SI PRO ZÁKAZ JAKO ZPŮSOB MEDIALIZACE?

Logicky se nabízí úvaha, zda následná medializace a stylizace do role oběti nebyla pro Klause strategicky přínosnější spíše než oslovení pár desítek studentů, mezi nimiž by pa-

Je potřeba odlišit činnost a propagaci politických stran a hnutí, ve školách zakázanou, od výchovy k občanství, která seznamuje žáky s celospolečenskými souvislostmi včetně politického života a účasti jednotlivců-občanů na něm. Bylo by chybou brát to tak, že účast jakéhokoliv aktivního politika ve vzdělávacím procesu by musela nutně být propagací politické strany, hnutí nebo jeho vlastní.

Ondřej Andrys
náměstek ústředního školního inspektora

trně voliče z dvacetitisícových Strakoníc šlo spočítat na prstech.

Zrušení besedy přitom nebylo vynucené zákonem. V tom, pod něž spadají vysoké školy, je pouze nepřipustné zakládat a organizovat na nich činnost politických stran a hnutí; nepsaným pravidlem ovšem je, že akademická půda je apolitická.

Paragraf, podle kterého výslovně není na školách „povolena činnost politických stran a hnutí ani jejich propagace“, se týká institucí spadajících pod školský zákon – tedy především škol základních a středních.

„Tento paragraf se navíc dost často na veřejnosti interpretuje špatně. Zákaz propagace je něco úplně jiného než vytlačit politiku ze škol,“ řekl Deníku N Jaroslav Jirásko, viceprezident Asociace ředitelů základních škol.

Náměstek Andrys ze školní inspekce souhlasí. „Je potřeba odlišit činnost a propagaci politických stran a hnutí, ve školách zakázanou, od výchovy k občanství, která seznamuje žáky s celospolečenskými souvislostmi včetně politického života a účasti jednotlivců-občanů na něm. Bylo by chybou brát to tak, že účast jakéhokoliv aktivního politika ve vzdělávacím procesu by musela nutně být propagací politické strany, hnutí nebo jeho vlastní,“ vysvětluje.

Víceméně je to i odpovědí na to, jak v době přímé volby hlavy státu chápat její portrét ve školní učebně. Ten jednak není aktivní propagací, jednak je v pořádku i z pohledu litery školského zákona, který na změnu způsobu volby prezidenta nereagoval. Kandidát na prezidenta není politickou stranou ani hnutím, jejichž propagací zákon zapovídá.

STUDOVAL TU OKAMURŮV DĚDEČEK

Klíčové, jak připouští i náměstek Andrys, je právě slovo propagace – zákon jej nijak nedefinuje. Lidé si jej tedy přirozeně vykládají různě. Ostatně i proto budí kontroverze na-

Politici nechodí do škol jen diskutovat a přednášet. Často si nenechají ujít příležitost

příklad nynější Babišova debata se studenty v Prostějově.

Dalším příkladem může být loňský říjen. Tehdy vyvolala rozruch účast předsedy SPD Tomia Okamury na oslavě 120. výročí založení prostějovského Gymnázia Jiřího Wolker. Podle Aktuálně.cz byl čestným hostem. Ředitel gymnázia Michal Šmucr (který kandidoval za SPD a byl spoluvůdcem jejího programu) jeho účast zdůvodnil tak, že Okamurův dědeček na gymnáziu studoval.

Jeden z absolventů gymnázia David Bartoš poté uvedl, že by právě Tomio Okamura neměl být kladen jako předobraz studentům. „Byl několikrát usvědčen ze lži, populismu, demagogie a šíření nepravd,“ napsal v petici.

Jak se na vodítka, co je a co není v pořádku, dívá ministerstvo školství? „Je namístě vyzdvihnout krom jiného obecný cíl vzdělávání dle školského zákona, jímž je rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život a podobně,“ říká mluvčí resortu Aneta Lednová. Stejný zákon hned po bodu, který citovala, za cíl označuje pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost.

Právě s tím ale může být Okamura s úmysly diktovat lidem, jakou víru směji vyznávat, a s argumentací,

kterou zakládá na rasovém původu kritizovaných, na štíru.

KDE ZAČÍNÁ INDOKTRINACE

Vyhrocená rétorika v médiích a na sociálních sítích může občas budit dojem, že české školy jsou politické indoktrinace či naopak cenzury plné. Reálně to ale jsou spíš méně časté případy, které se poskytnutím prostoru v médiích zdají být rozšířeným fenoménem: z příliš velké blízkosti pozorovaná bouře v příslovecné sklenici vody.

Ukazuje to i statistika. Stížnosti podané k České školní inspekci jsou nečetné. V posledních pěti letech jich bylo 32, za důvodné inspekce uznala čtvrtinu. Z minulosti náměstek jejího ředitele Andrys vzpomíná například na situaci, kdy místní politik přišel do třídy maturantů před volbami a představil jim svůj program.

„Osobně s případem stížnosti za více než dvacetiletou praxi v oboru zkušenost nemám,“ říká ředitel základní školy K. V. Raise v Lázních Bělohrad na Jičínsku Jaroslav Jirásko. Tématem jednání to nebývá ani v Asociaci ředitelů základních škol, jejímž je viceprezidentem. Jeho slova ostatně potvrzují i už zmíněná data České školní inspekce.

Jirásko dodává, že podle postoje Asociace ředitelů politika do škol patří. „V tom smyslu, že škola má podporovat pluralitní a volnou diskusi o tom, co se u nás ve společnosti děje, ale bez indoktrinace žáků,“ vysvět-

přestřihnout pásku. Na snímku premiér Andrej Babiš asistuje při otevření nové tělocvičny v Rudné u Prahy.

FOTO: ADAM HECL, DENÍK N

luje. A dodává, že hledání meze, kde končí budování povědomí žáků o dění ve světě a začíná politická indoktrinace, je obtížné.

„Často se o tom bavíme. Hodně záleží na osobnosti učitele. Myslím, že by měl mít dovednost spontánně přijímat názory a nevnucovat názor vlastní, být průvodcem diskuse žáků, podpořit je, aby názor řekli. Když už říká svůj názor, nesmí ho vnucovat jako absolutní pravdu – což mnozí učitelé nedokážou, takže chápu, že to někdy problém je. Ne všichni učitelé jsou osobnostně připraveni o tom s dětmi hovořit, ukočirovat sami sebe,“ připouští Jirásko.

Složitost si připouští i při dotazu, jestli by měly školy do diskusí o tom, jak funguje politika, zvat například komunistické politiky. „Mám jednoznačný názor, že komunisté a okamurovci nejsou demokratické strany a jako takové nemají vzhledem ke školské legislativě ve školách co dělat. Osobně bych je do školy nepustil. Na druhou stranu, byly demokraticky zvolené. Je možné, že kdyby se někdo ozval, spor bych kvůli tomu prohrál,“ uznává ředitel. Sám preferuje model debaty, kde je víc politiků z různých stran.

A CO MILION CHVILEK A NEZISKOVKY?

Problematika hledání přípustné míry „politiky ve školách“ se přitom nemusí týkat jen zástupců radikálních stran. Deník N se například při třídění podkladů pro tento článek do-

stal ke snímkům z jedné střední a vyšší odborné školy, kde na nástěnce visel agitační leták Milionu chviliek pro demokracii – tedy bytostně aktuální politické téma. „To myslím, že je také za hranou,“ soudí viceprezident Jirásko.

Tématy souvisejícími s politikou se školy pouštějí do rizika, i když si přímo politiky na besedu nepozvou. Například v Brně-Bystřici rada městské části koncem loňského roku schválila usnesení, že si nepřeje, aby v místních školách byly propagované „politicky zaměřené neziskové organizace“. Radní podle ČT reagovali na to, že v Základní škole Vejrostova přibližovali kantoři žákům problémy jejich vrstevníků v Africe s využitím podkladů od Lékařů bez hranic.

Mluvčí ministerstva školství Aneeta Lednová pak na žádost ředitelky školy uvedla, že ohledně Lékařů bez hranic „z dostupných informací vyplývá, že se nejedná o politickou stranu ani o politické hnutí, že se jedná o neziskovou organizaci bez politického nasměrování“. Znělo to trochu kuriózně – jako by si politici neuměli vyhledat tuto triviální informaci sami.

Vedle přítomnosti politiků na škole je dobré věnovat se tomu, jak dokážou aktuální problematiku související například s politikou se studenty probrat ti, kteří s nimi tráví výrazně více času – tedy učitelé. Ti nejsou po stránce zvládnání vztahu se žáky po osobnostní a hodnotové stránce úplně odkázáni sami na se-

Pokud učitel svou práci dělá správně – vede studenty ke kvalitní diskusi, k hodnotám, jako je respekt ke svobodě slova, k odlišným názorům, i k jejich kritické reflexi –, pak ani nevádí, když jsou čas od času krátkodobě vystaveni vyhraněným názorům.

Matouš Bořkovec
Učitel na živo

be. Mohou využít například dvouletého programu, který pro absolventy nepedagogických vysokých škol nabízí zapsaný ústav Učitel na živo.

Matouš Bořkovec, který v ústavu působí jako manažer, vysvětluje, že program pojímá učitele spíše jako průvodce diskusí než majitele pravdy. „Sám učitel může studenty osobnostně ovlivnit víc než nějaká lecke nebo politik. Pokud svou práci dělá správně – vede studenty ke kvalitní diskusi, k hodnotám, jako je respekt ke svobodě slova, k odlišným názorům, i k jejich kritické reflexi –, pak ani nevádí, když jsou studenty čas od času krátkodobě vystaveni vyhraněným názorům. Je však třeba, aby měl učitel nadhled a vedl studenty k porozumění, že lidé mají legitimně různé názory podle toho, z jakého prostředí pocházejí, v jaké jsou situaci,“ řekl Deníku N.

Sám se na své učitelské dráze zatím nesesetkal se stížnostmi rodičů na „indoktrinaci dětí“, přiznává ale, že o nesouhlasných reakcích slyšel. „Myslím, že se to bude dít i dál, učitelé by ale v každém případě měli být schopni vyargumentovat, proč nějakou věc do výuky zařadili a jak ji pojali. A jestli vycházeli z oněch hodnot, kvalitních zdrojů, faktů – pak je jejich práce v tomto ohledu těžko zpochybnitelná,“ přemýšlí Bořkovec.

JAN WIRNITZER
redaktor